

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Pe cărarea Raiului, **Convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ț Ioan, Arhiepiscop al Munților, realizate de prof.dr. Luminița Cornea**, Ediția a doua, revăzută și adăugită, București, Editura Sophia, 2014, 359 pp.

„Banatul va fi pentru mine pridorul Raiului”. Dincolo de semnificația metaforică a acestor cuvinte pline de har (rostite în discursul de întronizare în demnitatea de Arhiepiscop al Timișoarei și de Mitropolit al Banatului, la data de 28 decembrie 2014), a dorinței și a încrederii manifeste de a viețui, de a păstori și de a propovădui învățătura creștin-ortodoxă într-un topos investit cu valențele sacralității, sălășluiește nostalgia după și „dorul de Rai” (p.279) al Înaltpreasfinției Sale Ioan Selejan. Binecuvântata *obsesie a Raiului, a Căii drepte* deschise de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, este osatura pe care se construiește cartea de convorbiri duhovnicești intitulată sugestiv **Pe cărarea Raiului**, carte ce vede lumina tiparului pe vremea când Înaltpreasfinția Sa îndeplinea misiunea sacră de Episcop al Covasnei și Harghitei. Indiferent însă de avansarea ierarhică pe înaltele trepte ale preoției ale aceluia căruia îi place să se autodenumască sugestiv „Ioan al Munților”, „Ioan din Carpați”-p.154

(de unde proverbiale-i modestie și identificarea cu poporul său, semn al apartenenței la spațiul-„Grădină a Maicii Domnului”-carpato-danubiano-pontic), mesajul (regăsibil de altfel în toate predicile și în cuvintele Sale de învățătură) este unul universal, pacifist, autentic și de strictă actualitate.

Pe cărarea Raiului are o structură circulară, în sensul că debutează cu discuții despre pace, lumină și credință și se încheie cu atașamentul afectiv al Înaltpreasfinției Sale față de copii, simbolul candorii, al purității și al inocenței: „Hristos a venit ca să Se joace cu copiii. Aceasta a fost prima lucrare a lui Hristos pe pământ: să Se joace cu copiii. Jocul acela sfânt și nevinovat pe care l-ați făcut (la care ați participat) și cei care acum sunteți maturi. Astăzi nu vă mai jucați unii cu alții. Oare de ce? Pentru că nu mai este puritatea, iubirea și cumințenia copiilor.” (p.216) Între aceste repere majore, vorbe de o înaltă ținută morală și spirituală ale îmbogățitului în Iisus Ioan Selejan, omul ce-și duce viața între Dumnezeu și neamul său românesc: despre aproapele nostru, despre iubirea creștină, despre rugăciune, despre cumpătare, despre acatiste, despre proveniența păcatelor, despre cinstirea icoanelor, despre semnificația Crucii, despre calitățile creștinului care năzuiește la Rai, despre lepădarea

de sine, despre ritualul Sfintei Liturghii, despre intrarea Mântuitorului în Ierusalim, despre rolul femeii în Biserica Ortodoxă, despre cinstirea Sfintei Fecioare, despre Nașterea Domnului și a Maicii Domnului, despre Înviere, despre Pogorârea Duhului Sfânt, despre Schimbarea la Față, despre Învățăături la diverse paragrafe evanghelice, despre sfinți, despre Rai și iad, despre cinstirea bătrânilor, despre familie și valorile ei perene, despre viața ca dar divin, despre martirii creștini, despre tricolor, români și basarabeni etc.

Pe cărarea Raiului se adresează slujitorilor lui Dumnezeu, dar și deopotrivă oamenilor de rând, mirenilor făcători de bine și de pace (pacea ca armonie între popoare, dar și „pace lăuntrică și duhovnicească”-p.10-11), accentul punându-se pe iubire, pe credință, pe rugăciune, pe smerenie, pe grija față de aproapele. Înaltpreasfinția Sa Ioan Selejan îmbină cugetările sapiențiale cu mesajul accesibil, „poporan”, pe înțelesul tuturor. Pildele, învățăturile, sfaturile și îndemmurile personale vin dintr-o nețărmurită dragoste pentru oameni, icoane ale lui Dumnezeu: „trebuie să avem o viață echilibrată între cele trupești și cele duhovnicești” (p.17), „acesta este un dar de la Dumnezeu să poți vorbi cu El la orice oră din zi și din noapte.” (p.22), „rugăciunea nu este altceva decât întoarcerea privirii tale, a ochiului inimii tale către Dumnezeu.” (p.24), „Sfânta Cruce este stindardul creștinilor.” (p.31), „fiecare drum spre biserică înseamnă

un pas către Rai” (p.34), „Maica Domnului a fost scara prin care a coborât Hristos, din înaltul cerului, până aici la noi, pe pământ.” (p.39), „să nu ne ascundem, deci, în peștera păcatului, să ne lăsăm aflați de Hristos și să nu mai fugim de El!” (p.92), „omul nu este un eșec al creației, ci crinul Raiului [...]” (p.102), „ascultați de iubire, pentru că nu avem altă definiție despre Dumnezeu decât că este iubire!” (p.176)

Înaltpreasfinția Sa Ioan Selejan ne învață să pășim smeriți pe „drumul Crucii” (p.39), să ne rugăm cu inima și nu cu buzele, să privim Crucea nu ca pe două simple bucăți de lemn puse laolaltă, ci ca pe simbolul Jertfei supreme a Mântuitorului, să devenim „fiii patriei Iubirii celei de Sus!” (p.177), să ne iubim și să ne cinstim mamele, părinții, copiii, moșii și strămoșii (tuturor acestor categorii sociale aducându-li-se un omagiu și un elogiu aparte). Înainte de a fi Prelat, Ioan al Munților e fiu, frate, prieten al lui Dumnezeu. La acestea se adaugă *calitatea de român veritabil*, de suflet ales care vibrează la destinul poporului său. Îmbrăcat în Hristos, hristocentric, Înaltpreasfinția Sa, „om al virtuții și al luminii (p.101), model de umanitate și de credință, ne îndeamnă să ne reorientăm privirea de pe coordonatele profanei orizontalități terestre pe verticala sacralității celeste, să privim cu îndrăzneală și cu încredere deplină în sus, spre locul de unde ne vin îngerii, sfinții, izbăvirea și mântuirea, să pendulăm între Bethleem și Golgota.

Cugetările sale care trădează curățenie trupească, morală și sufletească, depășesc pe-alocuri prin intensitate și prin vibrație, puterea oricărei metafore: „Crucea rămâne, peste veacuri, cel mai bun teolog care ne va mărturisi mereu cum s-a împlinit Jertfa și cum s-a jertfit Iubirea” (p.32), „Crucea nu e o figură de stil.” (p.33), „Botezul nostru creștinesc este o naștere de Sus [...]” (p.98), „viața nu este un obiect de consum.” (p.98), „cultura fără Dumnezeu nu poate ține loc de Liturghie, iar muzeul, loc de biserică [...]” (p.101), „Moartea este atee, este străină de Dumnezeu.” (p.130), „Suntem chemați noi toți să dobândim cetățenia de om al Împărăției lui Dumnezeu, al Raiului.” (p.170)

Mărturisind un botez, un crez și o credință, Înaltpreasfinția Sa se mărturisește, dovadă fiind dese referiri la viața și la bogata sa activitate misionară. Cuvintele Sale nu sunt doar cuvinte frumoase și profunde, ci cuvinte de lumină, *cuvinte-prescuri*, dantelării duhovnicești. Mărturisind, dăruind și în același timp dobândind, Ioan al Munților, cu a sa credință echivalentă cu marea Carpaților, duce mai departe Cuvântul Nemuritor, cuvântul ziditor.

Pe cărarea Raiului poate primi oricare dintre următoarele accepțiuni: carte-izvor, carte despre „Cartea vieții lui Hristos” (p.154) (care este Crucea), manual despre cum „să dobândim cetățenia de om al Împărăției lui Dumnezeu, al Raiului.” (p.170), carte a bucuriei declanșate de întâlnirea fericită cu Dumnezeu, carte de

dragoste (Dumnezeu înseamnă Iubire), carte de re-lectură (lectura repetată, întru învățare și punere în practică a celor învățate), cartea de pe noptieră, carte memento, carte despre întoarcerea „Acasă”, carte despre locuire (în credință, în trup, în duh, în Iubire), carte despre redobândirea identității (sacrale) pierdute (o identitate fără ortodoxie este o identitate precară, incompletă, scindată, schizoidă), manual de construire (a propriei vieți, din „cărămizile” puse la dispoziție de Constructorul-Dumnezeu), manual de arhitectură și de mobilare-înnobilare interioară, pledoarie pentru „a fi” (în Dumnezeu), carte despre Viață, salbă de nestemate duhovnicești, colecție de vorbe de duh, carte-oglină de-a lungul drumului propriei noastre vieți, carte-reper, punct de sprijin și balsam sufletesc, mărturisiri fără anateme, carte de tip năvod (care prinde și ne prinde), a.b.c. soteriologic, carte a purtării de grijă, a restaurării omului căzut în păcat, carte de ascultare, carte de dezîntemnițare, carte eliberatoare, carte de „bucate” duhovnicești, carte de călătorie (duhovnicească).

Totodată, **Pe cărarea Raiului** poate fi privită ca un compendiu de pedagogie spirituală, ca o lecție extinsă de iubire de Dumnezeu, de semeni și de Patrie, ca un șirag de tâlcuiri și de cuvinte de mângâiere, ca o pledoarie pentru schimbare sufletească și schimbarea simbolică la față, ca o pedagogie a îndumnezeirii, ca o carte anti „gârbovire” în credință, ca o carte tămăduitoare, ca o carte-dezlegare de

lumea păcatului, ca o carte care mărturisește părtășia cu Hristos.

Mitropolitul Ioan Selejan este drumețul însetat de Cale, cel care aruncă mreje duhovnicești în folosul omului, cu binecuvântarea Domnului. Înainte de a fi scrisă, **Pe cărarea Raiului** este o *carte spusă*, o carte mărturisită, vorbită (de unde și impactul major al cuvântului rost(u)it), o carte ce vine în prelungirea firii blajine, a personalității marcante și a misiunii sacre a Înaltpreasfinției Sale. **Pe cărarea Raiului** conține un mesaj optimist, al încrederii nețărmurite în resursele omului, în capacitatea sa de adevare, de revenire la „matcă”, de repunere în contextul credinței. Ioan al Carpaților ne invită la despresurarea hotarelor inimii, la dezîmpietrire și la primirea în suflet a lui Hristos. Pledoaria sa este una în favoarea despățimirii, a necăderii în păcatul anihilator de ființă. Sfaturile pe care acesta ni le dă sunt dovada unui altruism nemărginit: „Să nu ne rugăm fals!” (p.201), „Să nu ne hrănim cu roșcove, ci cu Hristos, din potirul iubirii Sale!” (p.203), „Hristos ne sărută pe noi, nu noi pe El.” (p.209), „Să nu fim creștini de o zi, ci să fim creștini în toate zilele vieții noastre!” (p.215) Desele etimologii explicate cititorilor de către Înaltpreasfinția Sa Ioan Selejan și raportarea diverselor cuvinte de proveniență străină la limba română, grija Înaltpreasfinției Sale ca vorbele-i pline de miez să fie înțelese cum se cuvine („Ce învățăm de aici?”-p.219), fac din **Pe cărarea Raiului** un manual de lingvistică

aplicată, dar și de pedagogie școlară ex-catedra: „Ce înseamnă cuvântul <<creștin>>? Cum se <<traduce>> în limba română? Luăm ca la școală: Hristos se traduce în limba română <<Uns>>.” (p.215); „Vindecarea, scriem ca la școală, ca într-o ecuație duhovnicească, egal cu credința plus puterea lui Dumnezeu. (p.221)

Pe cărarea Raiului face accesibil umanului cuvântul Împărătesc, cel care vindecă omul bolnav în credință. Îndemnul adresat nouă la apucarea Căii Regale este totodată un binevenit prilej de sinceritate, de primenire interioară și de autoevaluare, motivația necesară pentru a îndrăzni să ne privim fiecare dintre noi cugetul, vorba, fapta și felul cum ne raportăm la credința ortodoxă. Înaltpreasfinția Sa nu ne trimite să căutăm în van idealul sau iluzoriul, ci pe însuși Hristos, pe Dumnezeu care se află în imediata noastră apropiere, în tot și în toate, mai aproape decât am putea crede vreodată. Căci în momentul în care îl vom găsi pe Dumnezeu și ne vom alătura Lui, din tot sufletul și cu inima larg deschisă, recompensa va fi totală: „Nu moartea este veșnică, ci viața este veșnică.” (p.221)

Carte cu apă vie, **Pe cărarea Raiului** este o pledoarie ca omul, „chipul lui Dumnezeu” (p.224), „o mare bibliotecă cosmică” (p.304), cel care „nu este rodul unei ficțiuni care sfârșește în cenușă” (p.305), să nu se mai lase desfigurată, schimonosit de păcate. Ioan al Munților ne explică pe îndelete pasajele evanghelice într-un stil accesibil, clar, pe un ton de poveste (în genul snoavelor românești

istorisite de bunici nepoților la gura sobei), îndemnându-ne în același timp să ne dorim „doriri sfinte” (p.229), să ieșim din starea de muțenie (a nevorbirii cu și a ignorării lui Dumnezeu), să ne bucurăm și să nu rămânem ascunși în spatele ușilor închise, să manifestăm „rușine sacră față de păcat” (p.303): „Cum trebuie să fie întoarcerea noastră la Hristos? Degrabă.” (p.228) Înaltpreasfinția Sa ne trece prin întreaga istorie a creștinismului în ritm de psalmi, realizând o expunere sintetică, originală: „după a mea părere, Raiul este locul necuvintelor omenești [...], este locul negrării omenești, este locul trăirii plene în iubirea nemărginită a Sfintei Treimi-Dumnezeu.” (p.278)

Un loc aparte în predicile Înaltpreasfinției Sale Ioan Selejan îl ocupă *mama creștină* (a se vedea binomul de inspirație eminesciană „dulce Rai”-„dulce mamă”) și *ideea de Patrie* (Mama simbolică), ambele purtând virtuțile sacralității, ambele fiind născătoare de prunci, viitori cetățeni potențiali ai Raiului: „M-aș adresa iubitei mame creștine și i-aș spune: dacă nu ți-ai iubit, într-o zi, fiul sau fiica, și ai văzut cât de răscolită este inima și cât freamătă sufletul tău, înseamnă că ai făcut o experiență, măcar o clipă trecătoare, din trăirea iadului. Când nu mai poți să-ți iubești fiii, când nu mai poți să-ți iubești aproapele, când nu mai poți iubi pe Dumnezeu și tot ceea ce te înconjoară, de la firul de iarbă și până la floarea de cireș, înseamnă că experiezi, încă din viața aceasta, iadul, ești în

pidvorul lui. Așa cum trăind în Hristos, iubind aproapele, iubind floarea de măr și de cireș și pe aproapele tău, te afli în pridvorul Raiului, te afli în biserica întemeiată de Hristos, pe crucea Golgotei. (p.280-281)

Bătrânii ocupă și ei un loc central în sufletul și în vorbele Mitropolitului Banatului, bătrâni pe care se cuvine să-i iubim, să-i respectăm, să-i cinstim și să le urmăm îndeaproape sfaturile și povețele, fiindcă ei sunt sarea pământului, săracii cu duhul, izvorul de înțelepciune, piatra bazală pe care stă construit întreg neamul: „Cine sunt și ce reprezintă acești bătrâni? Ei sunt suma inteligenței și înțelepciunii la acel moment al societății umane. Bibliotecile de pe această planetă au adunat în ele miliarde de volume de știință, cultură și spiritualitate, dar acești bătrâni, pe lângă valorile civilizației umane, poartă în ei darul lui Dumnezeu –*viața*. Litera este moartă, cuvântul este viu, căci *credința vine din auzite* (Rom.10, 17). Ce nu poartă în ea o carte și poartă un bătrân este iubirea de Dumnezeu și de semeni.” (p.295)

Înaltpreasfinția Sa Ioan Selejan este un săditor, un sămănător de credință ortodoxă pe care ne îndeamnă părintește să o menținem nealterată. De dreapta credință se leagă indisolubil și patriotismul, *iubirea de țară* (sinonimă cu iubirea de pridvor de Rai), unde *ardeleanul* fiu Ioan Selejan, descendent direct din țărani-„oameni sfinți” (p.326), act de profundă legitimare, are drepturi depline de cetățean al unui „popor ales și binecuvântat de

Dumnezeu [...]” (p.265): „În Transilvania, a fi ortodox este sinonim cu a fi român.” (p.320); „Putem realiza o corelație între steagul nostru cu trei culori și Sfânta Treime: trei este Treimea –tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, trei sunt marile provincii românești: Ardealul, Moldova și Țara Românească. Astfel țara noastră a fost întemeiată în numele Sfintei Treimi și este binecuvântată de Sânta Treime până la sfârșitul veacurilor.” (p.349); „*Eu am considerat drapelul românesc a fi icoana României*” (p.350); albastrul „reprezintă Ardealul, pentru că el este mai sus, mai spre nord, este mai aproape de cer [...]. Albastrul reprezintă provincia Transilvania, simbolizează setea de libertate a oamenilor, cunoscând că în Ardeal a fost aproape o mie de ani multă sete de libertate.

Apoi galbenul ar reprezenta Țara Românească, pentru că, mai ales vara, dacă cobori pe Valea Prahovei și te uiți într-o parte și în alta, până la Dunăre, toată Țara Românească este galbenă de aurul binecuvântat de Dumnezeu al grâului, din care bunele noastre creștine mame frământă o prescură pentru Sfânta Liturghie și pâine pentru copiii lor. Culoarea roșie reprezintă Moldova, pentru că în Moldova, cel puțin după părerea mea, s-a vărsat cel mai mult sânge pentru credință și pentru neam și țară.” (p.352)

*Câteva cuvinte de apreciere și de mulțumire se cuvin adresate și doamnei profesor doctor Luminița Cornea, inițiatoarea și realizatoarea convorbirilor duhovnicești cu Înaltpreasfințitul

Ioan, cea care, cunoscând îndeaproape uriașa personalitate și rodnică activitate misionar-duhovnicească a Sfinției Sale, a dus la bun sfârșit proiectul unei *cărți necesare* în peisajul ortodoxismului românesc și nu numai, adresând întrebări inspirate, lămuritoare, cu o înlănțuire logică și legică, și dând astfel posibilitatea Înaltpreasfinției Sale de a ne oferi un regal de învățături de credință și de iubire a lui Hristos-Dumnezeu.

Dr. Florin-Corneliu Popovici

Preot Ionel Popescu, **Icoane vii ale spiritualității românești**, Timișoara, Editura Partoș, 2015, 199pp.

În 1973 avea să fie lansat filmul *Amarcord*, în regia lui Federico Fellini, film căruia, la scurt timp, i se va decerna premiul Oscar pentru cel mai bun film străin, din distribuția căruia au făcut parte, între alții, după cum bine știm, Magali Noël, Bruno Zanin, Pupella Maggio, Armando Brancia. Cuvântul „*amarcord*” se traduce prin „îmi amintesc.” E primul gând care, recunosc, mi-a trecut prin minte când am citit cartea preotului doctor Ionel Popescu, *Icoane vii ale spiritualității românești*, care, la rândul-i, nu face decât să-și amintească, reunind între paginile unei necesare și binevenite monografii, un potpuriu de medalioane literare ce au ca protagoniști o serie de *oameni de seamă*, „eroi civilizatori”, pe care îi are poporul român. Părintele Popescu

știe foarte bine semnificația, rolul și însemnătatea cuvântului, dar și a Logosului divin. Preot și cărturar, așa cum îi stă bine oricărei fețe bisericești care se respectă, prin cartea sa (lucrare bisericească, dar și cărturărească), care are un *caracter recuperator, restaurator, retrospectiv*, acesta procedează la un act de punere a lucrurilor în fâgașul lor normal, un *act de punere simbolică în posesie*. Portretele în alb și în negru pe care le face, crochiuri în adevăratul sens al cuvântului, îl situează pe părintele Ionel Popescu în ipostaza de *legatar testamentar*.

Apariția oricărei cărți este un prilej de bucurie, o sărbătoare a spiritului, o naștere, dar și un botez, un șuvoi de lumină. Cu binecuvântarea, dar și cu girul Înaltpreasfinției Sale Ioan Selejan, Mitropolitul Banatului, **Icoane vii ale spiritualității românești** devine o carte vie, oportună, care se citește cu un real interes. Cele două mari capitole ale sale, Medalioane arhieresti și Breviar portretistic, aduc în prim-plan figuri ilustre, precum episcopul academician Nicolae Popea, Dr. Elie Miron Cristea (primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române), Mitropolitul Visarion Puiu, episcopul Emilian Birdaș, Preasfinția Sa Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul academician Nicolae Corneanu, preoții Sinseiu Bistrieanu, Mircea Chialda, Teodor V. Damșa, Iova Firca, Avram Glidan, Paulin Lecca, Zeno Munteanu, Ioan Negruțiu, Alexandru Onoriu Nicolici (martir al temnițelor comuniste), Cornel Olariu, Iosif Iuliu

Olariu (primul bănațean doctor în Teologie), Timotei Popovici, Ioan Sabău.

Carte de tip memento, de tip moștenire culturală, carte a unor identități (care, la rândul ei, are o identitate clar conturată), carte cu rol „luminător” (în genul celui prefigurat de epoca Luminilor), carte cu oameni și despre oameni, carte cu specific românesc, carte utilă pentru clerici, dar și deopotrivă pentru mireni, aceasta e ilustrarea *datoriei morale* a autorului față de înaintași și totodată un *act de legitimare*, un *atestat de mândrie națională*. Căci ardelean-hunedorean fiind la origini, părintele Popescu, un strălucit orator și povestitor, dă dovadă de o nedisimulată vibrație și sensibilitate când vine vorba de valori morale, de sentimentul național și de noțiunea de patriotism în genere. Respectul față de înaintași (oameni ai ideilor și ai faptelor), față de personajele-reper care punctează eternitatea (la selectarea cărora a stat, între altele, criteriul meritocrației, al aceluși „ceva” ziditor, plămădit de către aceștia, spre placul lui Dumnezeu, dar și al oamenilor), este o transpunere firească în faptă a ceea ce părintele Ionel Popescu afirma într-un articol recent din „Învieră”, inspirat intitulat *Cave ne cadas!*, în care îndemna să nu cădem în păcatul trufiei. Extrapolat, „adaptat” prezentei nevoi textual-contextuale, *Cave ne cadas!* poate fi citit și interpretat prin prisma îndemnului la necădere în păcatul uitării. Părintele Popescu nu uită să nu uite.

Icoane vii ale spiritualității românești vin să ne propună *modelul de urmat, excelența*. Legăturile dintre preotul Ionel Popescu și cei evocați sunt *legături amarcordiale*, nu în sensul gustului amar, al neîmplinirii și al nedesăvârșirii, ci în cel fellinian, admirativ-retrospectiv, de pioasă evocare și de respectuoasă aducere-aminte. În ciuda modestiei afișate, Icoane vii ale spiritualității românești trădează o dublă vocație a autorului: cea de *monografist* (a se vedea monografia închinată parohiei Iosefin, cartea despre Hobița-Grădiște, satul natal al preotului Popescu – o altă datorie morală și de suflet împlinită-, cărțile în care își relatează peregrinările prin Țara Sfântă), dublată de cea de *cercețător*, de scormonitor prin arhive și prin biblioteci. Ambele presupun răbdare, tenacitate, responsabilitate, conștiinciozitate, muncă susținută. La acestea se adaugă *responsabilitatea preotului Ionel Popescu față de trecut, dar și față de viitor*, față de generațiile care vin. Medalioanele autorului compun o colecție de personalități despre care acesta vorbește așezat, calm, „ardelenește”, cuminte, la modul elogiator, uneori nostalgic. Pe unele le-a cunoscut în viață, i-au jalonat existența, devenirea profesională și întru ființă, pe altele din cărți, din relatări.

Icoane vii ale spiritualității românești are un vădit *caracter paideic*, este o *carte de învățătură*, un *manual de pedagogie*, un fel de „cuvente den bătrâni” purtate mai departe peste ani. Preotul Ionel Popescu nu ține informația pentru sine, nu face însemnări

pentru sertar, ci o face publică. De aici și *altruismul* scriiturii sale. În același timp, acesta se încapățânează să creadă că nu chiar „totul este deșertăciune”, că mai există „ceva” care se poate extrage timpului, un „ceva” materializat într-o carte care restaurează fapta bună, gândul măreț și gestul ziditor. Pe lângă acestea, mai există un lucru major: *încrederea* părintelui Ionel Popescu (autor bine documentat, precis, punctual, la obiect) *în cartea scrisă*, în cartea tipărită, un „conservatorism” de bun augur ce pune în operă *rolul formator al cărții*.

Dr. Florin-Corneliu Popovici

Părintele Gheorghe Colțea, Toiagul Odrăslit. **Dialoguri inedite. Zburând peste prăpăstii**, Editura Andreiana, Sibiu, 2015, 556 pp

De la bun început, doresc să recunosc și dezvălui adevărul că am apreciat întotdeauna, activitatea, bogată, frumoasă, densă și consistentă, multiplă și variată a Părintelui Protopop Gheorghe Colțea, articolele, interviurile pe care le-a acordat sau discursurile și predicile pe care le-a susținut, în diferite împrejurări și cu diferite ocazii, altfel spus, toată activitatea sa pastoral-misionară, caracterul și cultura foarte vastă și solidă de care dispune, de asemenea (și) dragostea sfinției sale pentru cultura, arta și spiritualitatea autentică!...

Sunt de-a dreptul mișcat și impresionat de capacitatea și puterea precucerniciei sale de muncă susținută, pe care o desfășoară, cu timp și fără timp, și bine face că are această atitudine față de viață, față de semenii și cunoscuții săi, care nu sunt puțini și care, dacă sunt sinceri și onești, îl apreciază și îl admiră foarte mult, fiindu-i cât se poate de recunoscători, așa cum încerc să-i fiu și eu!...

Cu alte cuvinte, Părintele Protopop Gheorghe Colțea este cunoscut iubitorilor de credință autentică și de înaltă spiritualitate prin cuvintele sale de o vibrație duhovnicească profundă și veritabilă sa credință, transmise nouă și prin emisiunile Radio și TV Trinitas ale Patriarhiei Române, difuzate în ultimii ani. Nu există suflet creștin românesc, iubitor de frumos și de viață spirituală, care, cunoscându-l, auzindu-l sau văzându-l, pe drum sau la locul său de muncă, în mașină sau în fața ecranului de televizor, să nu fi fost mișcat de cuvintele pline de sensibilitate, credință, iubire și dăruire ale sale, izvorâte din preaplinul unei inimi bogate în experiențe și sensibile în a le împărtăși și altora, spre descoperirea adevăratei căi spre desăvârșire și prin împreună călătorie pe „poteci” de credință.

O astfel de cunoaștere a sufletului său larg, în care Dumnezeu și aproapele ocupă locuri privilegiate, ne oferă lucrarea sa “Poteci de lumină. Douăzeci și una de trepte spre rai. Gânduri rostite”, publicată la Editura “Andreiana”, a Mitropoliei Ardealului, în anul 2013, care cuprinde dialoguri teologice cu Părintele Cătălin

Dumitrean pe marginea textului unor Sfinte Evanghelii, abordând realități pastoral – misionare specifice lucrării Sfintei Biserici în contemporaneitate. După cum se știe, dialogurile au fost înregistrate și difuzate în diferite emisiuni ale Radio Trinitas al Patriarhiei Române.

Acum asistăm la nouă etapă în activitatea teologică și spiritual – duhovnicească a Părintelui Protoiereu Gheorghe Colțea, prin publicarea, în acest an – 2015, tot la Editura “Andreiana” a Arhiepiscopiei Sibiului și tot cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Laurențiu Streza, a cărții de față – “Toigaul Odrăslit. Dialoguri inedite. Zburând peste prăpastii”, lucrare ce cuprinde dialogurile duhovnicești pe care Părintele Paroh Gheorghe Colțea le-a purtat telefonic, în anul 2014, cu Mihaela Motorga, o tânără evlavioasă, care, pe o perioadă determinată, și-a ispășit pedeapsa la Penitenciarul de femei din localitatea Târgșor, județul Prahova, și care, în timpul detenției și a penitenței, a trecut printr-o convertire exemplară, volumul de față fiind, în fond, un veritabil jurnal duhovnicesc, cu aspecte patericale, ce constă într-un dialog spiritual de o calitate exemplară, superioară.

Și, ca să facem o legătură sau o punte cu lucrarea anterioară, protagonist acestei cărți l-a cunoscut și abordat pe Părintele Gheorghe Colțea datorită sau în urma unor emisiuni Radio Trinitas, pe care ea le-a ascultat în diferite momente de cumpănă sufletească și dilemma existențială și duhovnicească!...

Este foarte interesant faptul cum se leagă și delușesc lucrurile, cum decurg ele unele din altele, în toate observându-se și descoperindu-se mâna, mila și providența, proniatoare, divină al Lui Dumnezeu – Preabunul și Atotmilostivul!...

Altfel spus, potrivit Prefetei Înaltpreasfințitului Părinte Dr. Laurențiu Streza – Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, ce deschide volumul, și în care arată prețuirea pe care i-o acordă Înaltpreasfinția Sa Părintelui Protopop Gheorghe Colțea, nu doar pentru calitățile sale administrative, de preot și protopop de reală și înaltă vocație sacerdotală și profesională, ci și pentru calitățile sale omenești, vom observa și constata că lucrarea de față - “Toigaul Odrăslit. Dialoguri inedite. Zburând peste prăpastii”, cuprinde dialogurile purtate de către autor cu o fostă deținută dintr-un penitenciar românesc, după eliberarea acesteia din închisoare.

Protagonista cărții, adică deținuta Mihaela Motorga nu este nici originară din localitatea Moeciu de Jos, județul Brașov, unde autorul slujește la altarul străbun al Bisericii noastre strămoșești și nici nu îl cunoștea de dinainte de intrarea în închisoare. Întâlnirea s-a făcut, așa cum am mai spus, prin intermediul acestui atât de benefic mijloc de misiune, de comunicare și cuminecare, pe care îl reprezintă postul Radio Trinitas.

Mihaela Motorga l-a ascultat în timpul detenției pe Părintele Gheorghe Colțea la numeroase emisiuni la care a participat în studiourile Radio și TV Trinitas, iar după eliberare a

droit să îl și cunoască, personal, față către față, fapt întâmplat aievea!... Mă gândesc ce momente unice, ce emoții sfinte și ice încărcătură și tensiune sufletească și spiritual a fost, atunci și acolo, când s-au întâlnit cei doi – Părintele și Ucenicul!... File de Pateric, nu alta!...

Mai trebuie să menționăm că Părintele Gheorghe Colțea a participat la peste o sută de emisiuni Radio și TV, din mass-media audio-vizuală, locală și națională, bisericească și laică, emisiuni cu caracter apologetic – pastoral – misionar și teologic – spiritual – duhovnicesc...

Înainte de întâlnirea personală și cunoașterea față către față, cei doi protagoniști ai acestui volum, poartă câteva dialoguri telefonice în care autorul – Părintele Gheorghe Duhovnicul îi răspunde Mihaelei – fiica duhovnicească, la frământările pe care ea le are odată cu revenirea în viața de libertate și dorința ei sinceră de a se reintegra, așa cum se cuvine, în societate.

Din aceste dialoguri aflăm și despre rolul și importanța preoților în închisori și penitenciare, despre care dă mărturie, certifică și confirm interlocutoarea Părintelui Gheorghe Colțea, această mărturie fiind o dovadă în plus a activității benefice și pozitive pe care Biserica o realizează în misiunea Ei în asemenea locuri, unde se (re)găsesc personae ce au o sensibilitate mai pronunțată față de diferitele situații și realități sociale...

Mai trebuie remarcat faptul că lucrarea de față nu cuprinde însă

numai aceste conversații, dialoguri și convorbiri telefonice – cu accentuat caracter spiritual – duhovnicesc și pastoral – misionar, ci ea cuprinde și trei eseuri extraordinare, alcătuite, scrise și semnate de către Părintele Gheorghe Colțea, cartea având, deci, și conturul sau aspectul unui jurnal, fiindcă autorul (ne) prezintă, în mod episodic, anumite momente și evenimente din viața lui și a familiei sale, care au legătură directă (și) cu discuțiile telefonice și, care, totodată, au conexiune nemijlocită (și) cu activitatea publicistică și ravna ori zelul pastoral – misionar de care a dat, și dă în continuare dovadă, Părintele Protoiereu Gheorghe Colțea. (p. 7).

Prin urmare, dialogurile lucrării de față descriu zbuciumul interior și frământările lăuntrice, autobiografice, ale Mihaelei Motorga în fața unui Părinte duhovnicesc, pregătit să asculte, cu o liniște deosebită, special, înălțătoare, durerile și spasmele sufletești ale unui fiu pământean. Chiar merită să fii părtaș acestui dialog și să treci, cu ajutorul empatiei, prin situațiile descrise, ca un personaj invizibil, care, astfel, ia parte la o interesantă poveste de viață!... (p. 12).

Între altele, este sugestivă și impresionantă afirmația Mihaelei, plină de recunoștință, apreciere și admirație la adresa Părintelui ei Duhovnic – Gheorghe Colțea - Sacerdotul, Colecționarul, Aghiograful și Misionarul, în care spune că, “Vizitându-l în zona Bran – Zărnești, participând la Sfânta Liturghie oficiată de dânsul, am simțit peternic

prezența lui Dumnezeu, a îngerilor și a Sfinților în viața dânsului. Într-adevăr Părintele îl simte alături de el pe îngerul său păzitor, cum îl supraveghează” și, în consecință, “îmi doresc din tot sufletul ca Dumnezeu să mă ajute să urmez întocmai sfaturile și îndrumările Părintelui Gheorghe și fie ca pentru rugăciunile Părintelui viața pe care o voi trăi de aici înainte, să fie doar pentru a aduce mulțumire Bunului Dumnezeu!” (pp. 17 – 18).

În altă ordine de idei, vom reține și sublinia faptul că avem, până la urmă, în fața noastră o carte grea, densă, altfel spus, o carte care nu se citește foarte ușor. De ce? Fiindcă avem de-a face cu o carte despre cunoașterea lui Dumnezeu și care, deci, trebuie citită cu atenție, implicare, asumare și responsabilitate. Cunoaștere care devine “palpitantă, apăsătoare, dureroasă, bucuroasă, care trezește în ființa noastră responsabilitatea și încălzește rugăciunea și care o face să se strângă mai mult lângă Dumnezeu” (Cf. Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae).

Concepută sub forma unui dialog, cartea abundă de teme și subiecte majore ale existenței omului modern, de întrebări, de răspunsuri, de îndoieli, dileme și provocări. În primul rând, așa spune că este o carte despre duhovnicie. O spovedanie făcută public, cu curaj și asumare, atât de penitent cât și de către duhovnic. Un duhovnic care muștră, dar nu ceartă, cu blândețe, oblojește și tămăduiește răni, redă speranța dar, mai ales, dă soluții.

În al doilea rând, cred că lucrarea este un adevărat și profund tratat despre recuperarea omului pierdit în propria ființă, care se redescoperă încet, cu sincope și care se regăsește pe sine prin descoperirea și reconsiderarea aproapelui.

În al treilea rând, cartea este un veritabil exemplu al punerii concrete în practică a învățaturii de credință a Ortodoxiei. Adică, felul în care se poate raporta omul modern la duhul Evangheliei, într-un mod cât se poate de direct și real.

Nu în ultimul rând, cartea este împărtășirea unei experiențe care poate fi a oricărui dintre noi, comună, universal și, totodată, una foarte specială și unică. Pentru că aflarea lui Dumnezeu pe cărările vieții trebuie să fie propria noastră experiență.

În acest fel, cartea se recomandă de la sine; te pune pe gânduri, într-un cuvânt, te răscolește.

Așadar, cu această carte, Părintele Protoiereu Gheorghe Colțea nu surprinde ci afirmă și, mai ales, confirmă. După volumul anterior, intitulat „Poteci de Lumină. Douăzeci și una de trepte spre Rai”, ea apare ca o necesitate, ca o împlinire așteptată, realizată, împlinită și desăvârșită. Ca atare, și preotul și credinciosul vor găsi și regăsi în rândurile ei acea învățatură a lui Dumnezeu prin care omul își rostuiește și rânduiește neîncetat, neîntrerupt și neconținut viața. (pp. 555 – 556).

Revenind puțin, la conținutul și cuprinsul lucrării, vom remarca și reține faptul că această carte debutează cu o „Însemnare biografică”, un autentic

portret în cuvinte, în care Părintele Gheorghe Colțea își mărturisește unele din momentele și evenimentele capitale ale vieții și formării sale umane, teologice și spirituale.

Din paginile acestui capitol se remarcă dragostea și recunoștința pe care o poartă părinților săi trupești, precum și părinților săi spirituali, între care strălucesc învățătorii și profesorii săi din școală, din Seminar și Facultate, și, în mod deosebit, Ierarhul său. În fiecare din momentele importante și formative ale vieții sale Părintele a căutat să regăsească pașii lui Dumnezeu în lume și în sufletul său (pp. 10 - 12).

Mai departe, vom constata cu toții că notele dominante ale acestei cărți, ca de altfel și a celei anterioare, sunt sinceritatea, fidelitatea și continuitatea față de textul biblic, scripturistic și gândirea Sfinților Părinți, „respectarea învățaturii de credință și a valorilor, create de înaintașii noștri, tezurizate de Biserică” (p. 26).

Caracterizându-se în câteva cuvinte, Părintele Protopop Gheorghe Colțea ne-a lăsat pagini de reală antologie creștină. Puține sunt, în literatura duhovnicească, paginile de lirismul acestora, din care se reflectă dreapta credință, echilibrul, realismul și discernământul duhovnicesc, dreapta socoteală ori socotință, smerenia, buna-cuviință, omenia, credința, dragostea de toți și de toate, adică și de cei ajunși pe buza prăpastiei ce duce către Infernul din care au și gustat puțin cât și de cei deveniți sfinți și sfințitori, casnici ai lui Dumnezeu, în

Împărăția lui cea cerească și veșnică, toate la măsură dumnezeiască, am putea spune.

Cu sufletul său totdeauna larg și pururea cald, în care se conține, se cuprinde și încapă o lume întregă, lumea satului românesc de altădată, cu țărani și ciobanii săi, cu intelectualii și preotul ei, cu dascălul și profesorii săi, Părintele Gheorghe Colțea se dorește a fi, mai presus de toate, un om, un Adam în repetiție (p. 12), dar un Adam răscumpărat prin Jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Un suflet emotive, sensibil, delicat și profund, pentru care emoția este „ușă spre rai” (p. 243), iar profunzimea iscoditoare și plină de bun-simț duhovnicesc, o cale spre apropierea de Dumnezeu.

Astfel, Sfinția Sa este profund pătruns de conștiința demnității și a responsabilității Preotului și, mai cu seamă, a Părintelui Duhovnicesc în fața lui Dumnezeu și a lumii. Preotul este „un om luat din lume de către Tatăl și dăruit Fiului” (p. 67), „singurul dar pe care și-l fac persoanele Sfintei Treimi” (p. 67), „cea mai valoroasă proprietate a lui Dumnezeu” (p. 70), „om al speranței și al mângâierii” (p. 276), ucenic al lui Iisus, or, „nici o dregătorie nu are o asemenea spendoare. Nici o dregătorie nu are o asemenea responsabilitate. Nici o vocație nu poate bucura sufletul omului, așa cum îl bucură vocația preotească” (pp. 70 - 71).

Părintele sau preotul duhovnic deține „secretul cheilor Împărăției lui Dumnezeu, nu prin știință, ci prin Har” (p. 319). El „este sacerdot. Preotul nu este funcționar public, nu

este politician, nu este judecător, nu este psiholog, nu este asistent social și nu este nici manager al vreunei societăți. Este posibil ca preotul să fie priceput la multe, dar vocația lui fundamentală este aceea de a sluji lui Dumnezeu” (p. 367).

Dacă Sfânta Scriptură și întreaga spiritualitate ortodoxă fac din temerea de Dumnezeu început al înțelepciunii (Ps 111,10), autorul acestui volum, fundamentându-și reflecțiile, aprecierile, discuțiile și dialogurile pe cuvintele inspirate ale Scripturii, arată, într-un limbaj demn de „zicerile” filocalice, faptul că „înțelepciunea este tron dumnezeiesc cu șezut de dreptate și cu spătar de iubire, este calea smereniei, dar, în același timp, e sămânța mândriei de a fi fost răscumpărați de Iisus Hristos” (pp. 37 - 38), că „înțelepciunea este harul care te face să rostești «există Dumnezeu» și zvârcnirea sufletului care dorește să strige: «Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale»” (p. 38)

Spirit moral înalt, generos și nobil, dar și corect, drept și onest, autorul nu acceptă compromisul și laxismul religios și moral, fiind profund convins de sublimitatea Ortodoxiei, căci, arată Sfinția Sa, „a căuta adevărul este, de fapt, calea care te duce la Ortodoxie” (p. 307), iar „drumul spre Rai este doar unul singur – Iisus Hristos Domnul” (p. 317).

Între acestea, la loc de mare cinste este rugăciunea, care devine un adevărat „refren perpetuu” (p. 288), este o adevărată respirație, un dialog existențial cu Părintele Ceresc,

„cordonul ombilical care îl leagă pe om de Dumnezeu” (p. 366), „coarda pe care omul, ca un alpinist, se cațără spre Dumnezeu” (p. 366).

Ei, toate aceste învățături și principii autentice creștine le-a împărtășit Părintele Gheorghe Colțea Mihaelei, și, prin intermediul sau cu ajutorul acestei lucrări, și nouă, cititorilor și drept-măritorilor creștini!...

Volumul Părintelui Propopop Iconom Stavrofor Gheorghe Colțea cuprinde, așadar, experiențe de viață și cuvinte de învățătură, dar nu în sensul unor predici convenționale, documentate exhaustiv din punct de vedere exegetic, biblic sau dogmatic, ci cuvinte, ziceri și convorbiri vii, despre viață și spre viață înaltă, adresate omului contemporan atât de frământat, care caută răspunsuri existențiale tuturor acestor frământări.

Iar convingerea fermă a autorului, mărturisită de-a lungul paginilor volumului, este aceea că „preadulcele și preamilstivul (p. 172) „Iisus Hristos a răspuns celor mai importante probleme ale oamenilor, sănătatea și hrana” (p. 171), nu doar celor trecătoare sau lumești, ci mai ales nevoii de sănătate spirituală și de hrană sufletească. Iar prin osteneala sa, autorul dorește să dea, tuturor, curaj și speranță, abia mai apoi învățătură (p. 302).

Toate acestea mărturisesc despre un suflet sensibil până la „lacrimi și tăcere”, dar și dezvoltările unui teolog fin, al nuanțelor, subtilităților și profunzimilor morale.

Iar pentru Părintele Protoiereu Gheorghe Colțea, așa cum ne

mărturisește în prezentele pagini, „sensibilitatea este o aleasă calitate a sufletului omenesc” (p. 113), „o caldă și tainică catifelare a sufletului” (p. 114), manifestată în relație cu Dumnezeu, cu lumea întregă și cu aproapele. Iar forma cea mai înaltă de sensibilitate este cea a sfinților care „înnobilează sufletul omului pentru că ei înșiși sunt sensibili și nobili” (p. 114).

Tuturor creștinilor drept-slăvituri le sunt acestea „adevărate scări, care se oferă cu generozitate și ne îmbie să-i călcăm treaptă cu treaptă pentru a urca la cer” (p. 123), „cârje care ne ajută să mergem, pe noi cei care avem picioarele frânte din cauza păcatelor noastre” (p. 180), „secretarii din antecamera biroului Împăratului” (p. 180), „mâini ale lui Dumnezeu pentru creație” (p. 181). Însă, precum observă Părintele Gheorghe, în urcușul nostru duhovnicesc spre omenie și desăvârșire „important este să găsim scara și mai important este să ne folosim de ea pentru a urca” (p. 124).

Avem convingerea că parcurgerea paginilor cu adevărat inspirate și emoționante ale volumului “Toigaul Odrăslit. Dialoguri inedite. Zburând peste prăpastii”, al cărui autor este Părintele Iconom Stavrofor Gheorghe Colțea, Protopop al Protopopiatului Bran - Zărnești, din ținutul Branului, va oferi cititorului, după cum i-a oferit și Mihaelei, răspunsuri și sensuri existențiale profunde, constituind, deopotrivă, o invitație la cunoașterea autorului și a bogatelor sale trăiri și experiențe duhovnicești, dar și a frumuseților și înălțimilor sublime ale credinței ortodoxe, prezentate prin

filtrul sensibilității sale și într-un limbaj deplin adaptat omului contemporan și profundelor sale nevoi.

Astfel stând lucrurile, salutăm cu multă bucurie spiritual – duhovnicească această nouă apariție editorială, acum, în Anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi, fiind convinși că lucrarea de față se va bucura de o bună receptare în rândul credincioșilor și a publicului cititor, asemenea (și) celorlalte volume semnate de harnicul și dedicatul autor. (p. 7).

În altă ordine de idei, mijlocirea și minunile unor sfinți (optzeci de sfinte moaște la număr) cinstiți și îndrăgiți, în mod deosebit, de către Părintele Protopop de Bran - Zărnești, amintind aici pe Sfântul Ierarh Andrei Șaguna și pe Sfinții Rafael, Irina și Nicolae, sunt evocate în rândurile acestei cărți. Exemplul personal de dialog și relație spirituală cu sfinții pe care părintele paroh Gheorghe Colțea îi cinstește în mod special, prin cultul acestora la Biserica parohială din Moeciu de Jos, Protopopiatul Bran - Zărnești, convinge cititorul de puterea harică izvorâtă din Biserica Sfinților, o Biserică lucrătoare și mântuitoare.

Așadar, parcurgând și străbătând cele 556 pagini, structurate în cele 16 de titluri, dintre care 8 capitole, ale acestei cărți, vom concluziona că lucrarea de față este una de factură polivalentă, diversă, densă, consistentă și bogată ori variată: dogmatică, doctrinară, liturgică, canonică, scripturistică, patristică, istorică, apologetică, patriotică, misionară, pastorală, catehetică, spirituală și duhovnicească!...

Este un volum - dezbateri, a unor probleme foarte variate, complexe, complete și foarte actuale sau contemporane...

Prin urmare, acum, în încheiere, știind, din propria-mi experiență, că fiecare întâlnire cu Părintele Protopop Gheorghe Colțea este un prilej de mare înălțare sufletească și de sărbătoare, asemeni întâlnirilor învățăceilor cu marii filozofi ai vremii antice precum: Platon, Plotin, Socrate, Aristotel, fiindu-ne pildă demnă de urmat, de înțelepciune, abnegație și dăruire, mă (mai) gândesc ce repede îi uităm noi pe acești oameni, pe acești slujitori ai vieții noastre bisericești și ai spiritualității noastre duhovnicești, fiindu-le prea puțin recunoscători pentru toate câte ne-au făcut și ne-au dăruit ei nouă!...

Astfel stând lucrurile, acum, în încheierea acestui material, de suflet și pentru suflet, vom susține că demersul misionar al Bisericii noastre și al slujitorilor Ei, trebuie să cuprindă conceptul conform căruia Biserica nu este în fond, doar comunitatea cu număr mare sau foarte mare de membri ci chiar și cea cu numărul cel mai mic, dar în care sălăsluiește mărturia cea duhovnicească despre trăirea în viața noastră a vieții lui Iisus Hristos, cea autentică.

„Astfel înțeleasă, misiunea nu este reprezentată de un proiect grandios, asemeni unei caracatițe care cuprinde totul în sine – acesta este de dorit numai pentru a conferi unitate de plan și acțiune sistemului – ci de intervenția în micro, de îndeplinirea misiunii de păstor de suflete și a aceleia de următor al Mântuitorului, calitate pe care o are orice creștin botezat, nu

numai clericul și nu numai cei cu anumite răspunderi în Biserică.”

Așadar, iată și de aici constatăm faptul că Biserica și, mai zis, Ortodoxia este o formă de creștinism (nesecularizată în conținutul și fondul ei intrinsec) extrem de rafinată, de nobilă, de fină, pe care puțini o știu astăzi, aprecia sau gusta în profunzimea ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit, să ne ajute și să ne lumineze mințile noastre, cele acoperite de umbra păcatului și a morții!...

Totodată, distinsului și vrednicului autor, pe care ținem să-l felicităm, cu toții, (și) pentru această lucrare, și pe care o recomandăm tuturor cu toată căldura, îi dorim să ne mai hrănească mințile și sufletele noastre și cu alte lucrări ziditoare și folositoare nouă și urmașilor noștri, arătându-ne prin toate acestea dragostea sau atașamentul față de valorile perene ale Bisericii și neamului nostru Românesc, precum și vivacitatea ori tinerețea spirituală cu care l-a înzestrat Dumnezeu – Cel în Treime Slăvit și Lăudat, pe devotatul și iubitul Său fiu – slujitor, și, totodată, îi dorim să aibă parte, în continuare, de folositoare bucurii, de binecuvântate mângâieri și de nemărginite împliniri duhovnicești, atât aici pe pământ, cât mai ales dincolo, în lumea cealaltă – a Împărăției Cerurilor, unde să se bucure de înveșnicita comuniune cu Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în lumina cea neînserată a Sfintei Treimi! Amin!...

Dr. Stelian Gomboș

Ștefan Iloaie, **Relativizarea valorilor morale. Tendințele eticii post-moderne și morală creștină**, colecția “Bioetica”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, 178 pp.

Autorul acestei lucrări științifice și academice – Ștefan Iloaie s-a născut în anul 1968, în localitatea Feldru, județul Bistrița Năsăud; este preot, doctor în teologie al Facultății de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna” din Sibiu; Profesor și Director de departament la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității “Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde predă cursuri de Morală creștină.

Autor al volumelor *RELATIVIZAREA VALORILOR MORALE. TENDINȚELE ETICII POSTMODERNE ȘI MORALA CREȘTINĂ*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009; *CULTURA VIETII. ASPECTE MORALE ÎN BIOETICĂ*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009; *RESPONSABILITATEA MORALĂ PERSONALĂ ȘI COMUNITARĂ. O PERSPECTIVĂ TEOLOGICĂ*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009; Nae Ionescu și Ortodoxia românească, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003. A publicat peste 100 de studii și articole în reviste de specialitate și în periodice teologice și de cultură, în țară și în străinătate.

Cartea, lucrarea de față este tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Bartolomeu Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, până la începutul

anului 2011, când s-a mutat în veșnicile și cereștile lăcașuri.

Cartea de față, putem afirma, sublinia și susține, face parte dintr-o trilogie de lucrări, cu pronunțat caracter științific, academic, pedagogic, didactic, apologetic și mărturisitor, ele fiind publicate după cum urmează:

Pr. Ștefan Iloaie, *Cultura vieții. Aspecte morale în bioetică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009

Pr. Ștefan Iloaie, *Relativizarea valorilor morale. Tendințele eticii postmoderne și morală creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009

Pr. Ștefan Iloaie, *Morală creștină și etica postmodernă. O întâlnire necesară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.

Dacă este să ne refetim la cuprinsul cărții în cauză, unul de mare actualitate, precizie și acuratețe, el este următorul:

Introducere: Provocări morale ale postmodernității

1. Globalizarea și secularizarea - manifestări ale postmodernității

1.1. O viziune religioasă asupra fenomenelor

Noutate și provocare

Secularizarea și transcendentul

Atitudini ale creștinului contemporan

1.2. Efecte din perspectiva moralei creștine

“Noua libertate” - contextul social și moral al ultimelor două decenii

Autonomia umanului și relativizarea valorilor

De la Fără morală! la morală fără...

Morală fără divinitate

Morală fără religie

Morală fără credință

2. Tendințe postmoderne în morală

2.1. Individualism, independență
ambiguitate

Morală autopermisivă

Individualizarea comportamentului moral

Libertinajul moral

Permisivitatea acțiunii morale

Comoditatea comportamentului moral

Relativizarea datoriei morale

Ambiguitatea morală

2.2. Tendințe de relativizare a valorilor religios-morale

Relativizarea trăirii în Dumnezeu

Relativizarea relației cu aproapele

Relativizarea raporturilor cu creația

Relativizarea sinelui și a faptei

3. Realism și atitudine morală, în postmodernitate

3.1. Morală, misiune, apologie

3.2. Valoarea morală a persoanei hristocentrice

3.3. Perspectiva asupra redescoperirii valorilor Ortodoxiei

Epilog: de la valorile morale la morală valorilor

Bibliografie

Revenind la conținutul propriu-zis al volumului de față, vom remarca faptul că iminenta dezarticulare morală a societății, sub avalanșa insurmontabilă a relativizării valorilor clasic creștine, tinde să ocupe din ce

în ce mai multe rânduri în scrisul teologilor, dar și al sociologilor.

Îngrijorarea, provocată de ritmul alert în care, începând cu secolul al XIX-lea, au fost etalate surogate ale moralei creștine, a început să se materializeze în poziții mature și asumate din partea teologilor.

Veacul trecut a fost marcat de diaspora rusă, și tind să cred că încă mai este, ale cărei elite au dat o altă turnură studiilor ortodoxe și dezbaterii moralei în contemporaneitate. Părintele George Florovsky, urmat de Paul Evdokimov în Franța și Părintele Profesor Alexander Schmemmann în S.U.A. pot fi numărați, fără probleme, printre cei care au abordat problema relativizării, nu atât a valorilor, care pot fi ușor puse în discuție, cât a încercării de subminare a principiilor creștine.

Cu titlul de exemplu vom evoca doar două citate. Părintele George Florovsky afirma în anii '60 - '70 că trăim astăzi într-un veac plin de haos și de dezintegrare intelectuală, iar Paul Evdokimov că presiunea mediului social și a culturii secularizate sînt atît de mari încît, pur și simplu, omul nu mai este interesat de religie.

După anul 1989, când libertatea de exprimare a fost descarcerată, o parte din teologia românească s-a concentrat asupra problemelor morale actuale, cu mult mai multă acrivie. În acest curent îl putem încadra pe autorul cărții, cadru didactic - universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca.

Relativizarea valorilor morale. Tendințele eticii postmoderne și morala creștină este una dintre cele trei cărți publicate în cursul anului 2009 de Părintele Profesor Ștefan Iloaie cunoscut publicului larg prin lucrarea Nae Ionescu și Ortodoxia Românească.

Structurată în trei părți principale: 1. Globalizarea și secularizarea: manifestări ale postmodernității (pp. 13-62); 2. Tendințe postmoderne în morală, (pp. 63-128); 3. Realism și atitudine morală, în postmodernitate (pp. 129-166); și un Epilog: De la valorile morale la morala valorilor (pp. 167-174) plus o Introducere (pp. 7-11) și o Bibliografie (pp. 175-180), lucrarea își propune o abordare tranșantă a pericolului erodării valorilor creștine ca piloni centrali ai vieții în Iisus Hristos.

Secularizarea sau dușmanul religiilor, cum o numește Părintele Profesor Alexander Schmemmann, este văzută ca producție a unei minți individualiste și hedoniste pentru care bucuria unirii cu Iisus Hristos în Biserica Sa este o simplă și irelevantă dialectică.

O lume pentru care tehnica a devenit noul dumnezeu, iar pântecelul, etosul de a fi. Sudarea de materie face imposibilă corijarea unui comportament moral alterat, întrucât nu poate fi conștientizat.

Transformarea lui Dumnezeu într-o proiecție umană a credinței, ca o relație pe orizontală, prin părăsirea verticalei și acordarea atenției religioase semenului și prin reducerea iubirii creștine,

dacă nu chiar a esenței creștinismului, doar la „caritate” (p. 22).

Declinul a început - în mod paradoxal - odată cu Renașterea și a atins una din cele mai înalte culmi în epoca Luminilor. Efectele Iluminismului, departe de a fi dispărut, se fac simțite astăzi mai mult ca oricând.

Secularizarea este una dintre ele. Dovada acestui fapt este clar reliefată de autor printr-o diagnoză causală. Cauzele secularizării se identifică în: 1. izolarea de către om a divinității în transcendent (începută clar în Renaștere); 2. autonomia creației (structurată excelent în veacurile XVIII, XIX); 3. tendința manifestă de dominare a lumii din partea omului (manifestată în mod violent la începutul secolului XX, și într-o amplă desfășurare astăzi) (p. 23).

Biserica se găsește face à face cu o suită de provocări inedite. A apărut riscul major de a se dizolva în nebuloasa instituțională, abil potențată de modernitate și postmodernitate. De asemenea există pericolul ca ea însăși să-și piardă dimensiunea duhovnicească și să se comporte lumesc - chiar dacă global, dar: secularizat -, ca o instituție între alte instituții, ceea ce este chiar dorit din partea unor structuri lumești (p. 27).

Autorul nu tratează problematica într-o notă fatalistă și lipsită de soluții. El provoacă la reflexie printr-un îndemn la schimbare de optică: De ce să ne mai lăsăm globalizați doar economic, social, cultural? De ce să nu fie creștinismul cel care să globalizeze lumea întreagă? Pentru că

omul este stăpânit de globalizare? Dar realitatea ar trebui să fie inversă: nu omul să fie stăpânit ci el să stăpânească! (p. 30).

O ridicare corectă a problemei și o prezentare optimă a poziției dezirabil creștine. Geneza este mărturie a ceea ce afirmă autorul chiar dacă nu o amintește. Creșteți și vă înmulțiți umpleți pământul și îl stăpâniți [...] (Fc 1, 28).

Cu alte cuvinte, este cazul să luptăm pentru vocația autentic umană.

De aceea, este nevoie să fie reafirmat apelul la identitatea spirituală și la credința pe care o avem (p. 37).

Confundarea libertății cu libertinajul, această nefericită osmoză, constituie o piesă importantă în constructul lucrării. Specifice contemporaneității, lipsa de disociere și discernământ, însoțite de teribilismul unei adolescențe prelungite, devin cauza nereușitelor majore, în rândul tinerilor.

Societatea românească s-a confruntat și se confruntă cu importul masiv și irațional de așa-zise valori democratice, produse ale libertății.

Dar, în stare de libertate brusc primită, a fost determinată apariția confuziei libertății cu libertinajul, ... (p. 33). Societăți întregi acceptă acum ca fiind bine ceea ce mai înainte fusese proscris, criticat și cenzurat (p. 43).

Altfel spus, suntem pe punctul de a vedea o răsturnare dură a valorilor pe care le considerăm veritabile.

Autonomizarea domeniului social față de cel religios duce la o polarizare malignă care, nu numai că îi va fi

defavorabilă omului mileniului III, ci, mai mult, va constitui premisa unei mutații fundamentale la nivel duhovnicesc.

Valorile perene, odată pierdute, iar Biserica, odată izolată, vor fi greu de reactivat. În fapt, avem aici afirmarea libertății umane ca autonomă, și în consecință, dreptul individului de a se autoguverna, în baza acceptării rațiunii ca singurul reper necesar al instituirii unei societăți juste și cauzatoare de fericire (p. 40). Riscul este cu atât mai mare cu cât individul getoizat va începe să-și trăiască propria-i dramă. O dramă a însingurării.

Astăzi suntem puși în fața unor realități ca individualismul și autonomia prin care divinitatea este împinsă în sferele cerești îndepărtate sau este chiar uitată (p. 65), un soi de neo-deism. Forurile sociale, paralele Bisericii (chiar dacă nu o spun direct), încearcă să impună o morală lipsită de norme.

Acest tip de abordare este numită de autor morală independentă (p. 69). Omul trebuie să-și determine faptele și doar el, iar scopul vieții rămâne tot omul. Or, în aceste condiții omul este izolat într-un individualism camuflat de moralitate. Individul face casă bună cu libertinajul, care reprezintă efectul negativist al supremației voinței subiective (p. 73).

Odată consumate acestea - să le spunem etape (individualizare și libertinaj) - omul accede spre permisivitatea acțiunii morale (p. 75), care este în fapt cauza incapacității de a respecta legile și regulile impuse de o morală

creștină. Toate acestea îl duc pe om la o comoditate a comportamentului moral (p. 78). Or, printr-o relativizare a datoriei morale, nu se poate accede decât la funcția destructivă a ambiguității morale, care sub cuvertura libertății îl aduce pe individ în pragul schizofreniei spirituale.

Toate aceste subversiuni ale valorilor religios-morale îndeplinesc un anumit canon pe care autorul încearcă să-l clasifice. Dacă desăvârșirea sfințeniei este frica de Dumnezeu (II Cor 7, 1), pierderea acestei frici, printr-o permisivitate exagerată, duce la relativizarea trăirii în Dumnezeu (p. 97).

Or, cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său (I In 4, 21), sau adaptând acest verset la subiectul nostru, o dată relativizată trăirea în Dumnezeu, nu mai este decât un pas până la alterarea profundă a relației cu aproapele (p. 104).

În lipsa unor raporturi sincere și clare între om-Dumnezeu-om, creația devine un obiect de consum pentru care nu mai este niciun fel de respect (p. 114).

Cine înțelege că legătura dintre elementele enunțate mai sus este decisivă pentru a evita o cădere în derizoriu, evită cu înțelepciune relativizarea sinelui și a faptei care este lipsită de semnificație morală și nu-și cunoaște Scopul.

Secțiunea ultimă a lucrării are un profund caracter dogmatico-moral în care omul hristic este propus ca model de urmat. În primul rând, autorul înlătură orice dubiu asupra Moralei

care este trăirea în Iisus Hristos, iar mai departe ne dezvăluie complexitatea acestei trăiri: voința omului urmează - liber și împlinitor - voia lui Dumnezeu, fapta primește valoare prin relaționarea pe care o produce fie cu divinitatea fie cu semenul, acțiunile umane dezvoltă ființarea și îi conferă sens, iar existența omului devine prezență a divinității în lume (p. 131).

În acest context avem invocată o Ecclesia care, în virtutea caracterului ei teandric, este nevoită să-și formuleze un discurs coerent și aplicat, fiind nevoită să dea soluții unei societăți în care discursul eclesial întâlnește, concurențial, alte voci publice, considerate cel puțin la fel de îndreptățite (p. 137).

În opinia autorului, armonizată cu cea a Domnului Dan Ciachir, Biserica Ortodoxă are toate armele pentru a lupta împotriva flagelului secularizării și aceasta stă în puterea Ortodoxiei să ofere răspunsuri adevărate la provocările postmodernității, în misiunea ei înscriindu-se oferirea spre lume a mărturiei despre spiritul specific ce a făcut-o să reziste vie două mii de ani: puterea înnoitoare a tradiției, actualitatea gândirii patristice, dinamica bogăției spirituale a credinței, înduhovnicirea omului și a creației, înaintea lui Dumnezeu (p. 137).

Diagnoza făcută de părintele pare a avea toate ingredientele pentru a fi credibilă. În societățile de astăzi, marcate de fenomenele induse de postmodernitate, valorile clasice - inclusiv cele morale - sunt în curs de relativizare, iar efectul acesteia asupra

persoanelor și comunităților e deja vizibil (p. 170).

În cele din urmă, suntem îndemnați la o redescoperire a valorilor Ortodoxiei (p. 160). Cu alte cuvinte, nu suntem puși în situația de a inventa strategii nici de a pune baza unor sisteme morale, ci este nevoie de o reflexie responsabilă asupra propriilor valori.

Una dintre condițiile cele mai importante pentru ca Ortodoxia să desfășoare o misiune eficace pentru timpul și contextul postmodern este aceea de a fi ea însăși! (p. 160).

Pe de altă parte este nevoie de o reafirmare a persoanei și o infirmare, poate chiar anulare, a individului. Necesitatea „potențării” omului și nu a surogatului acestuia este imperativă pentru a evita un viitor dezastru.

Toate acestea sunt opuse pragmatismului și utilitarismului rapace, ce, în ultimii ani, ne-au invadat până în cele mai profunde adâncuri ale ființei noastre.

Este nevoie de o reconștientizare a valorilor, poate o reînvițare a lor.

Va fi nevoie de o poziție mult mai fermă din partea Bisericii în afirmarea adevărului de credință în defavoarea adevărului vieții biologice (ca dominantă), tot mai mult afirmat în ultimul timp.

Va trebui ca Biserica să-și modifice abordarea, să-i vorbească lumii, astfel încât conținutul mesajului ei să fie nu numai adevărat și dinamic, cât mai ales perceput la adevărata sa valoare (p. 170).

Dubla reafirmare a valorii omului și a vieții sale și a valorii persoanei prin

depășirea graniței egoismului se impune pentru a avea o măsură corectă asupra valorii lucrurilor.

Autorul face apel la o redescoperire a valorii valorilor, la un exercițiu de reflecție din partea post-modernului asupra ansamblului de capacități, pe care este pe punctul de a le lepăda (p. 172).

Biserica trebuie să se situeze într-o poziție dialogală cu societatea civilă pentru a o putea reîncorpora, iar creștinii să conștientizeze valoarea calității de creștin, pentru a putea afla soluții la tentațiile dure ale relativizării.

Excluzând o sensibilă redundanță ideatică și câteva erori ortografice scăpate de ochiul corectorului, lucrarea prezintă avantaje majore.

Obișnuiți, în lumea teologică academică, cu lucrări scrise de specialiști pentru specialiști pe care laicatul (înțelegem aici neavizații) le receptează puțin sau deloc, cartea recenzată se impune ca o scriere a unui teolog pentru teologi și laici, deopotrivă.

Depășind planul structural și lexical, rigid și scolastic, al vechilor tratate de morală, lucrarea Părintelui Profesor Ștefan Iloaie se înscrie - fără nici un fel de exagerare - în linia de abordare a unora dintre cei mai cunoscuți teologi ortodocși.

Tipuri de abordare diferite, dar cu un fond comun al cărui dinamism se traduce în: îngrijorarea reală pentru cotidianul infestat spiritual, încercarea prescrierii unor măsuri potențiale, într-un limbaj accesibil, și problematizarea unor stări religioase ce riscă să se transforme în fenomene.

Om al Bisericii, cu unele soluții în care propune o coborâre mai susținută a clerului la om, autorul pare a dori să fie cel care dă primul exemplu în acest sens, spărgând zidul, aparent inscaladabil, dintre teologi și laici, cel puțin la nivel conceptual.

Dr. Stelian Gomboș